

УДК 376(477.85)

РОЛЬ ПРИВАТНОЇ ІНІЦІАТИВИ У РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ ДІТЕЙ НА БУКОВИНІ (КІН. ХІХ – 30 РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Марчук М.В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Досліджено значення приватної ініціативи громадян у розвитку системи опіки дітей на Буковині у к. ХІХ – першій третині ХХ ст. Встановлено, що на Буковині, яка у ці роки була частиною спочатку Австро-Угорської імперії, а згодом – королівської Румунії, склалася цілісна система опіки дітей, яка включала діяльність державного (школи, притулки, сиротинці) та громадсько-приватного (захоронки, бурси, гуртожитки, притулки) секторів. Зазначено, що громадяни краю здійснювали матеріальну та фінансову підтримку закладів опіки. Описано традиційні (усиновлення, взяття під опіку) і оригінальні (заснування фондів підтримки громадянами, індивідуальний патронат) форми опіки, що зафіксовані на Буковині. Обґрунтовано, що приватна ініціатива буковинців була важливим чинником розвитку опіки дітей.

Ключові слова: опіка, Буковина, Австро-Угорщина, Румунія, опікунсько-виховні заклади, приватна ініціатива.

Постановка проблеми. Гуманістичний потенціал розвинутого суспільства характеризує серед іншого й ставлення до проблем особливих категорій його громадян – дітей, осіб з інвалідністю, перестарілих людей. Україна сьогодні активно реформує політичну систему, перебудовує економічні відносини, утверджує національно-патріотичні пріоритети, європейське спрямування у освітньо-виховній й культурній сферах. Це, з одного боку, забезпечує суспільний поступ, з іншого – актуалізує низку значущих проблем. Сирітство, бездоглядність, безпритульність, соціальний розвиток, освіта та виховання дітей потребують найбільшої уваги з боку держави, громадянського суспільства. Історія свідчить про те, що «інвестування» у дітей є найважливішим напрямом державної соціальної й освітньої політики, а їх захист – пріоритетним завданням влади й громади.

У державних документах та програмах останнього десятиліття акцент зроблено на реформуванні й модернізації вітчизняної системи суспільної опіки. Йдеться про переорієнтацію державної інтернатної системи на сімейні форми організації життя дітей-сиріт й позбавлених батьківського піклування; увагу до питань запобігання соціального сирітства, профілактики проявів девіантної поведінки у дитячому середовищі тощо. Однак вирішення цих завдань потребує апробації ефективного досвіду розвинутих країн світу і водночас – глибокого аналізу й переосмислення теорії та практики опіки дітей в Україні упродовж століть. Починаючи з періоду Київської держави, накопичено зразки функціонування опікунських систем державного, громадського, благодійницького спрямування, освітня, громадсько-педагогічні діячі різних епох звертались до питань опіки, соціального розвитку дітей. Буковина, яка

у к. XIX – 30-х рр. XX ст. була складовою спочатку Австро-Угорщини, а згодом – Румунії, накопичила теоретико-практичний досвід опіки дітей, який варто вивчити, проаналізувати й творчо використати у нових соціальних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз означеної проблеми не можливий без огляду напрацювань вітчизняних науковців низки проблем, як-от: соціально-педагогічна допомога дітям (Г. Бевз, О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, О. Карпенко, Б. Кобзар, Г. Лактіонова, В. Оржеховська, Ж. Петрович, В. Поліщук та ін.), явище соціального сирітства та захисту дитинства в Україні (О. Антонова-Турченко, А. Артюшкіна, Л. Волинець, О. Карпенко, Н. Комарова, І. Пеша, А. Полянничко, С. Харченко та ін.), питання опікунської педагогіки (С. Бадора, І. Курляк, Д.-К. Мажец, В. Ступарик та ін.).

Історико-педагогічний аспект суспільної опіки дітей розкрито у працях, присвячених подоланню дитячої безпритульності в Україні у першій третині XX ст. (В. Виноградова-Бондаренко, О. Денисюк, О. Ільченко, І. Плугатор та ін.), освітньо-виховній діяльності державних та громадських інституцій у XIX – на поч. XX ст. (Л. Березівська, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, Н. Побірченко та ін.), досвіду державної, громадської, церковної й приватної опіки в Галичині (Р. Волянчук, Д. Герцюк, Х. Дзюбинська, Т. Завгородня, І. Комар, З. Нагачевська, Л. Фуштей, М.Чепіль та ін.). У історико-педагогічних дослідженнях В. Звоздецької, Л. Кобилянської, І. Ковальчук, О. Пенішкевич, І. Петрук, Л. Платаш, Г. Постевки, І. Руснака, Л. Тимчук, І. Червінської, Т. Шоліної та ін. здійснено аналіз генези шкільництва й педагогічної думки краю у к. XVIII – першій третині XX століття, діяльності громадських, національно-культурних товариств, зокрема й у напрямі освітньо-виховної підтримки й опіки дітей.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим, дослідники, аналізуючи питання суспільної опіки дітей, становлення сучасної системи освітньо-виховної підтримки дітей, розглядали розвиток цих процесів на Буковині фрагментарно. Відзначаючи глибину та значний обсяг наукових досліджень, зазначимо, що історія суспільної опіки на Буковині потребує детального вивчення й наукового аналізу.

Мета статті. З огляду на вище зазначене, метою статті є висвітлення ролі приватної ініціативи громадян Буковини у розбудові системи суспільної опіки дітей у краї у кінці XIX – першій третині XX століття.

Виклад основного матеріалу. Аналіз праць вітчизняних дослідників, законодавства та практики опікунської діяльності свідчить, що опіка – багатоаспектне соціально-правове явище, яке розглядається принаймні з 4-х точок зору: юридичних наук (майнове, сімейне право) як реалізація, спосіб захисту і дотримання прав особи (майнових, індивідуальних тощо); суспільних наук (філософія, етика) як забезпечення соціальної справедливості, виконання морального обов'язку держави та громадян стосовно забезпечення природних прав людини на нормальне життя і особистісний розвиток; соціальних наук (соціологія, соціальна робота) як система державної й громадської (недержавної) підтримки та до-

помоги окремим групам громадян, у т. ч. дітям; педагогічних наук (педагогіки, історії педагогіки, соціальної педагогіки, опікунської педагогіки) як забезпечення педагогічних умов, надання можливості дітям, підліткам, молоді, що потребують опіки, отримати освітньо-виховну й соціально-педагогічну підтримку. Використання цього терміну поряд з дещо синонімічними дефініціями опікування, піклування, догляд, нагляд, допомога, турбота, захист, опікунство притаманне більшості наукових розвідок. Поняття «опіка» використовується як самостійно, так і у різних поєднаннях (найчастіше – з поняттям піклування) та з прикметниками: соціальна, державна, громадська, сімейна, суспільна, приватно-громадська, державна (суспільна), громадська (благодійна) тощо. Отже, опіка розглядається нами як контрольований державою процес захисту, піклування, контролю та нагляду за тими категоріями громадян, що не здатні здійснювати вчинки та виконувати певні функції. Такі тлумачення є перш за все «...показник ... ступеня цивілізаційного розвитку ... історичної епохи» [8, с. 17].

Звертаючись до обґрунтування ролі внеску приватних осіб у розвиток суспільної опіки дітей, підкреслимо, що з погляду польської дослідниці У. Груци-Мьонсік, яка розглядає опіку як моральний вибір і виклик, стверджуючи, що це вибір кожної вільної особи, яка усвідомлює, що «...повинна у відповідності з принципами свого виховання – часто пов'язаними з моральними аспектами людської свободи – допомагати іншим» [2, с. 690]. Поняття «опіка» (з латинського *cura* – турбота) тлумачиться нею як відображення філософської сентенції: «Я є тим, про що дбаю» [2, с. 692], а, отже, констатує учена, «Моральний вибір та здатність присвятити себе ближньому є результатом справжньої людяності, однією з фундаментальних основ цивілізованого життя, яке через свій прискорений темп і прогрес залишає мало часу для потреб інших, навіть близьких нам людей» [2, с. 710]. Тобто важливою є морально-етична складова опіки, а світова практика доводить, що не лише відповідні державні, громадські опікунсько-виховні установи, а й окремі громадяни, роблять важливий внесок у соціальну опіку. Задля ефективності функціонування системи опіки у будь-якій державі важливою є взаємодія, спільні дії людей, пересічних громадян, хто здатен її надавати. Таким чином, опіка стане «сукупністю умов, які сприяють розвиткові дітей і молоді, а також сукупністю зусиль, обов'язків і дій, здійснюваних для того, щоб зробити ці умови оптимальними, використати їх доцільно для щонайповнішого розвитку дітей та молоді» [9, с. 88].

Система опіки в глобальному розумінні є суттєвою частиною суспільного забезпечення; в особистісному – це спосіб діяльності у визначеній формі опіки над дитиною (система опіки у будинку дитини, світлиці, інтернаті та ін.), або як визначена концепція опікунсько-виховної діяльності. Суспільна опіка дітей та молоді як явище соціальної та культурно-освітньої сфери розвивається під впливом соціально-економічних, політико-законодавчих, освітніх чинників, які у конкретно-історичних умовах мають специфічні прояви.

Суспільна опіка дітей на Буковині у к. XIX – першій третині XX ст. розвивалась у соціально-економічних та культурно-освітніх умовах, що відображали об'єктивні процеси капіталізації суспільства, господарства і пов'язані з ними політичні (війна, окупація), соціальні (складні умови життя більшості громадян, неможливість батьками виконувати свої виховні функції повною мірою), освітні (збільшення потреби в освічених громадянах, розвиток шкільництва, діяльність учителів, громадськості), культурно-просвітницькі (функціонування національно-культурних, просвітницьких, товариств) явища, а також конкретно-історичні риси буковинського суспільства (поліетнічність, полікультурність та поліконфесійність краю, відносно сталий та однорідний соціальний склад населення).

У досліджуваній період в краї склалась система суспільної опіки дітей, представлена різними типами опікунсько-виховних закладів, які диференціювались: за віровизнанням дітей; за статтю; відповідно до того, хто був їх фундатором (держава, приватні особи, церква, національно-культурні товариства); за категоріями дітей, які знаходились у них (сироти, безпритульні, бездоглядні діти; діти з функціональними обмеженнями; новонароджені, покинуті матерями; незаконно народжені, підкинуті (знайдених); діти війни, діти біженців, діти загиблих вояків). Основними типами опікунсько-виховних установ були «захоронки», дитячі ясла – для дітей дошкільного віку; притулки, сирітські будинки – для природних та соціальних сиріт (підкинутих, залишених, позашлюбних); бурси, інтернати, пансіони, конвікти, гуртожитки – для шкільної та працюючої молоді; богадільні і спеціальна школа-інтернат для сліпих та глухонімих дітей. Вони працювали не лише у краєвій столиці – Чернівцях, а й у повітах, навіть у сільських комунах та при промислових підприємствах. До форм суспільної опіки відносились шкільні організації (об'єднання), що допомагали бідним учням; повітові сирітські каси; фундація стипендій приватними особами та об'єднаннями; державні виплати на підтримку осіб, що брали під опіку дітей-сиріт.

У часописах Буковини міститься інформація, яка дає змогу з'ясувати кількісні характеристики функціонування опікунсько-виховних закладів. У звітах Краєвої Шкільної Ради (далі – КШР) – керівного органу розвитку освіти у краї – читаємо: в 1904/1905 н. р. «Публичних приютів в Чернівцях немає, зате є приватні»: один сирітський католицький притулок, утримуваний добродійним товариством, при якому працювала однокласова школа, і виховувалось 24 дівчинки; єврейський сирітський притулок приватної фундації цесаря Франца-Йосипа, в якому утримувалось 20 хлопчиків і 17 дівчаток; 2 приватні «конвікти» (гуртожитки, заклади інтернатного типу – прим. М. М.) дівочі, які утримували Гертруда Бергер і Ольга Волянська. Окрім того, в місті працювало 3 «діточі огородці»: один при учительській семінарії з 60 дітьми, і два приватні – А. Вест з 26 дітьми і монастирський сестер ім. Родина Марії, де жило 16 дітей [10, с. 1-2]. Таким чином, в Чернівцях працювало 7 опікунсько-виховних закладів різного типу. Для порівняння, у 1903/1904 н. р. у звіті КШР зазначалося, що працює 1 «приват-

ний охоронний заклад, сирітський притулок католицького добродійного товариства», і 4 «дитячі садки» – 1 державний і 3 приватних, а також виховні заклади, отже, їх кількість становила 5.

Архівні документи підтверджують активну опікунську роботу німецького товариства – «Буковинер Вайсенгильффефайн», яке було засновано 1909 р. з метою підтримки бідних дітей. 1912 р. воно звернулось до міського магістрату з проханням про підтримку будинку дитини, який в грудні 1908 р. відкрила членкиня товариства Катаріна Шваб [3, арк. 15]. У документі зазначається, що цей заклад під керівництвом К. Шваб утримує 25 дітей віком від 4 до 14 років, його вихованці після досягнення 14-ліття матимуть змогу працевлаштуватися або відвідувати фахові школи. У зв'язку з тим, що товариство не має майна і діє тільки за кошти благодійників, його керівник звертається з проханням про матеріальну підтримку. Було прийнято позитивне рішення і виділено 300 Корон на розвиток сиротинця [3, арк. 15 зв.].

Опіки на Буковині у досліджуваній період потребували не лише діти-сироти, безпритульні та ті, хто потребував допомоги, а й на зовні відносно благополучні категорії дітей, підлітків та молоді. До них відносили дітей дошкільного віку, матері яких були зайняті на виробництві і не могли належним чином здійснювати догляд і виховання власних дітей; учнів середніх шкіл, які приїжджали до Чернівців на навчання, й потребували не лише даху над головою, нормальних умов життя, а й особистої підтримки (поради старших досвідчених людей, допомоги у навчанні, національно спрямованого виховання); молоді, яка прагнула набути професійних знань та навичок (перш за все, дівчата, що шукали роботу), товариства для спілкування. Ці групи, на нашу думку, також потребували опіки, що і стало важливим напрямом у роботі громадських товариств та окремих особистостей. Наприклад, т. зв. «індивідуальний патронат» за дітьми-сиротами здійснювала «Жіноча Громада». Газета «Час» часто розміщувала оголошення, наприклад, такого змісту: «Пошукується 14-15-літню дівчину-українку для вишколення на фризієрку (перукарку – прим. М. М.). Сирота має першінство», або: «Можна взяти 10-літнього хлопчика-сироту на утримання – звертатись до управи товариства Жіноча Громада». Тобто, приватна ініціатива у суспільній опіці дітей була тісно пов'язана з роботою громадських національних товариств та організацій.

Значна робота з підтримки українських учнів середніх шкіл здійснювалась у бурсах – гуртожитках, закладах інтернатного типу, де вони мешкали, харчувались, мали змогу готуватись до занять. Громадськість краю розглядала їх також як осередки культурно-просвітницької роботи серед дітей, підлітків, шкільної молоді. Показовим є той факт, що у 1912 р. поміщик Микола-Влад де Вердеш у своєму заповіті просив направити частину його спадку (доволі значну суму на ті роки) на «допомогу малозабезпеченим містянам», зокрема й для «чоловічого інтернату імені Осипа Федьковича для дітей української національності» [4, арк. 22-24]. Мова йшла про гроші та будинок, який він хотів передати товариству, однак

цей процес зайняв довгі роки через судові претензії членів родини поміщика. У 1929 р. товариство «Жіноча Громада» звернулася із проханням про утворення дівочої бурси в будинках, дарованих на цю ціль покійним Владом де Вердешем. І цей факт не був єдиним: у післявоєнні роки (жовтень 1918 р.) Товариству «Народний Дім» заповідав передати «на бурсу товариства хату і обісте (двір – прим. М. М.) і город» поміщик з села Неполоківці Стефан Пільгуй [6, арк. 7].

Сільська інтелігенція – учителі, лікарі, як свідчить преса Буковини, не стояли осторонь підтримки учнів народних шкіл та вихованців бурс. Газета «Каменярі» писала: «Інтелігенція с. Шишківці і Южинця дає вистави «Сватання на Гончарівці», «Мартина Борулю», «Наталку Полтавку», а гроші планувалось передати на закупку шкільного приладдя для бідних дітей, автор статті робить висновок: ці люди «...щиро працюють для дітей, котра без сеї підмоги не могла би як слід користати з науки» [1, с. 7].

Архівні документи фіксують факти приватної ініціативи серед заможних містян, банкірів, фабрикантів. Наприклад, благодійне товариство відомих у краї фабрикантів «Пінкас і Кароліна Шліфка» у 1923 р. звернулось до міністерства здоров'я і соціального забезпечення з проханням про заснування «фонду для підтримки сиріт», тривалий час йшла підготовча робота і у 1925 р. дозвіл було отримано [5, арк. 9, 42].

Що стосується усиновлення (удочеріння) дітей-сиріт, то сільські громади найчастіше поклали цю складну місію на найближчих родичів осиротілої дитини. Якщо вона все ж потрапляла до сиротинця, то мова йшла про т. зв. «сімейне опікунство», тобто прийняття під опіку дітей з будинку сиріт, а держава приймала жваву участь – їх облаштовували у родинях, за що батьки-вихователі отримували відповідну винагороду (своєрідну заробітну плату) та кошти на утримання дитини. Фіксуються численні факти, коли священники, церковні службовці, церковні співаки та інші наближені до церкви люди брали на утримання сиріт. Наприклад, церковний співак Фратіка Георгій взяв на утримання 9 бездоглядних дітей у віці від 1-го до 19-ти років.

Аналіз буковинських часописів досліджуваного періоду засвідчив наявність публікації такого змісту: «Самітна особа (має укінчену середню школу) радо займеться вихованням сиріт від 3 року життя. Зо старшими може переробляти шкільні лекції (готувати домашні завдання – прим. М. М.)» [7], або «Родина візьме на станцію учня гімназії». Мова йде про те, що за відсутності належної кількості місць в бурсах, гуртожитках окремі батьки підшукували своїм дітям відповідну родину в місті, де учень (учениця) отримували б житло, харчування, догляд. У термінології початку – 30-х рр. ХХ ст. використовувалось поняття «станція» – місце проживання й виховання, як правило, дітей з сільської місцевості в містах. У газеті «Час» знаходимо своєрідні «рекомендації» тим громадянам, які вирішили надати прихисток дітям: помешкання для дитини повинно бути «трохи далі від школи», щоб дитина могла пройти пішки, вона раніше вставатиме, що буде сприяти фізичному розвитку (прогулянка замінить ранкову гімнастику) і дисциплінуванню

учня. Кімната повинна бути світла, суха, не переважена старомодними речами, господиня мусить її провітрювати, у спільному з орендарями поміщенні дитина повинна мати «свій окремих кутик». Це навчить її порядку, а також певної незалежності. Тут дитина повинна мати місце для речей, полицку для книг і шкільного приладдя.

Одна з публікацій розглядала питання «моральних впливів на станції». Автор зазначав, що «Сучасні педагоги найкращим визнають колективне життя по бурсам і інститутам. Дитина привчається змалку до громадянських чеснот: вчиться взаємної допомоги, товарищескості, підпорядкування своєї волі під вимоги загалу, вчиться дисципліни, обов'язку праці, точности, впорядкованости, і – привикає до трохи твердішого життя від того, що його мала вдома. ... себелюбні одинаки рішуче повинні піти в бурси». Однак є діти, які не можуть проживати в бурсі, бо мають слабке здоров'я, або «ніжну натуру» і потребують «ніжності та материнської руки й серця». Їх слід віддавати до високопатріотичних родин на станцію, де вживається українська мова, господар читає національні часописи. Автор закликає: «ніколи не жаліти дитині грошей на три речі: патріотичну лектуру (книжки – прим. М. М.), даток на народні цілі (благодійні пожертви – прим. М. М.) і спортивне приладдя». «Замилування до книжок, бібліотекарства має багато в свої виховних первнів (першооснов, засад – прим. М. М.), як: розвій почуття естетики, порядку, впорядкованости, замилування до розумової праці, зацікавлення до духових справ, – тому й ніколи не треба жаліти дитині видатку на книжку» [11. – Ч. 19. – С. 2].

Як типове явище і факт, що підтверджується публікаціями у газетах краю, буковинська суспільність проявляла надзвичайну активність у справі благодійності, підтримку бідних учнів тощо. Прикладом цього є оголошення про збір коштів на «українську захоронку» (дошкільний заклад, ясла – прим. М. М.) товариства «Жіноча Громада». Так, жертвували достатньо великі суми заможні люди краю, наприклад, родина Габсбурзьких, яка утримувала цукроварню в Лужанах, пожертвувала 16 000 лей. Одночасно «невідомий» дав 100 лей, а «пані Глинська пшеницю і яблука. Отець Данилюк з с. Шипинці «міх (мішок – прим. М. М.) бараболі (картоплі – прим. М. М.), мішок курудзяної муки, пшениці й троха маку і один кг мармоляди (мармеладу – прим. М. М.)». Таких прикладів сотні, вони свідчать на користь позитивного ставлення більшості громадян до благодійності, підтримки нужденних, що і складає основу суспільної опіки. «Слава вам, наші господарі, що ви. не забуваєте тих сиріток», писала газета «Час», перераховуючи у черговому числі прізвища людей, що здійснили пожертви [11].

Висновки і пропозиції. Отже, у розвитку суспільної опіки дітей на Буковині в к. ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. значну роль відіграла приватна ініціатива громадян. Жителі краю за власний кошт відкривали приватні опікунсько-виховні установи, підтримували дітей матеріально й фінансово, створювали умови для здобуття освіти й отримання належного виховання (закупка підручників, шкільного приладдя). Приватна підтримка опіки відбувалась через традиційні форми (усиновлен-

ня, прийняття під опіку), а також заснування фондів окремими громадянами, роботи т. зв. «станцій» тощо. Подальшого аналізу потребує участь окре-

мих персоналій у розвитку суспільної опіки дітей у краї, а також обґрунтування значення особистого аспекту опікунської роботи.

Список літератури:

1. Всячина // Каменярі. – 1921. – 10.04. – Ч. 5. – С. 7.
2. Груца-Мьонсік У. Морально-суспільна проблематика опіки у виборі вільної людини / У. Груца-Мьонсік // Проблеми сучасної психології. – 2012. – Вип. 15. – С. 690-710.
3. Державний архів Чернівецької області (ДАЧО). – Ф. 39. Чернівецький міський магістрат, 1781-1918 рр. – Оп. 1. – Спр. 4297 Дело по наблюдению за деятельностью общества по оказанию помощи сиротам «Буковинер Вайсенгильфферайн» в гор. Черновицы (финансовый отчет, списки, прошения и др.) (1908 г. – 1916 г.), 16 л.
4. ДАЧО. – Ф. 39. Чернівецький міський магістрат, 1781-1918 рр. – Оп. 1. – Спр. 5526 Переписка с черновицким уездным судом о передаче магистрату денежной суммы, оставленной по наследству землевладельцем Вердеш де Влад Николаусом, в фонд оказания помощи неимущему населению города (1912 г.), 28 л.
5. ДАЧО. – Ф. 285. X-й окружной инспекторат праці та соціального забезпечення м. Чернівці, 1919-1938 рр. – Оп. 1. – Спр. 62. Дело о регистрации благотворительного фонда «Пинкас и Каролина Шлифка» в гор. Черновицы (1923 г. – 1926 г.), 46 л.
6. ДАЧО. – Ф. 1244. Українське культурно-просвітницьке товариство «Народний дім» в м. Чернівці, 1918-1922 рр. – Оп. 1. – Спр. 1. Протоколи засідань українського культурно-просвітницького товариства «Народний дім» в гор. Черновицах (6.06.1918 г. – 22.11.1922 г.), 150 л.
7. Жіноча Доля: Часопис для українського жіноцтва. Рік 12. Ч. 1-22 / [Ред. і видав. О. Кисілевська]. – Коломия, 1936.
8. Мажец Д. К. Опіка над дітьми в добу суспільних змін: [моногр.] / Данута Кристина Мажец. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 226 с.
9. Опіка над дітьми в добу трансформації суспільного устрою: [моногр.] / Т. К. Завгородня, Н. В. Лисенко, Д.-К. Мажец та ін.; [За заг. ред. Б. М. Ступарика]. – Івано-Франківськ – Ужгород: Мистецька лінія, 2002. – 152 с.
10. Мійське шкільництво в Чернівцях // Буковина. – 1906. – № 45. – С. 1-2.
11. Час: незалежний безпартійний часопис. – Чернівці, 1929-1932.

Марчук М.В.

Черновицький національний університет імені Юрія Федьковича

РОЛЬ ЧАСТНОЙ ИНИЦИАТИВЫ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ ОБЩЕСТВЕННОЙ ОПЕКИ ДЕТЕЙ НА БУКОВИНЕ (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX СТОЛЕТИЯ)

Аннотация

Исследовано значение частной инициативы граждан в развитии системы общественной опеки детей на Буковине в к. XIX – первой трети XX в. Установлено, что на Буковине, которая в эти годы была сначала частью Австро-Венгрии, а потом – королевской Румынии, оформилась целостная система опеки детей, которая включала деятельность государственного (школы, приюты, сиротинцы) и общественно-частного (захоронки (детские сады), бурсы, общежития, приюты) секторов. Подчеркивается, что жители края осуществляли материальную и финансовую поддержку учреждений опеки. Описаны традиционные (усыновление, попечительство) и оригинальные (основание фондов поддержки, индивидуальный патронат) формы опеки, зафиксированные на Буковине. Обосновано, что частная инициатива жителей Буковины была важным фактором развития системы опеки детей.

Ключевые слова: опека, Буковина, Австро-Венгрия, Румыния, попечительско-воспитательные учреждения, частная инициатива.

Marchuk M.V.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

**THE ROLE OF THE PRIVATE INITIATIVE IN THE DEVELOPMENT
OF THE SYSTEM OF SOCIAL POPULATION OF CHILDREN IN BUKOVINIA
(END XIX – 30 YEARS OF XX CENTURY)**

Summary

The importance of the private initiative of citizens in the development of the system of state care of children in Bukovina at the end of the nineteenth and first third of the twentieth century was researched. It has been established that in Bukovina, which in those years was part of the Austro-Hungarian empire first, and subsequently – royal Romania, an integrated child care system has developed. It included activities of the state (schools, shelters, orphanages) and public-private (pre-school institutions, bursa, dormitories, shelters) sectors. It was noted that the citizens of the region provided material and financial support to the institutions of care. Described are traditional (adoption, taking into care) and original (establishment of funds for support by citizens, individual patronage) forms of care, recorded in Bukovina in the study period. It is substantiated that the private initiative of the Bukovinians was an important factor in the development of the child care system.

Keywords: guardianship, Bukovina, Austro-Hungary, Romania, trusteeship institutions, private initiative.